

Hier is de zee gevoelig, nooit onstuimig

Oprichter Thom Mercuru maakte een laatste expositie in 'zijn' Museum Belvédère. Inmiddels volgde Han Steenbruggen hem op als directeur. „Het museum moet niet aan mijn persoon blijven vastzitten.”

Door GIJSBERT VAN DER WAL
HEERENVEEN, 13 JAN. *Eb & Vloed* in Museum Belvédère is volgens samensteller Thom Mercuru „echt een kijk-tentoonstelling.” Je kijkt inderdaad je ogen uit. Het kleine museum bij Heerenveen hangt afgeladen vol met kunst die op de een of andere manier met de zee te maken heeft. Zeegezichten van Théo van Rysselberghe, Léon Spilliaert en Theo van Doesburg zijn gecombineerd met werk van Friese kunstenaars als Willem van Althuis, die in 1980 een bijna abstract schilderij maakte van het nevelige blauw boven de zee bij Le Tréport, en Tames Oud, in wiens schilderij *Schelpen* (1938) schelpen in de pasteus geschilderde golven zijn geplakt. Behalve zeegezichten zijn er ook stillevens met vissen en schelpen en portretten van matrozen en vissers. Want, zegt Mercuru, „alleen maar de ene zee na de andere, dat zou saai wezen”.

Soms zit het verband met de zee vooral in het hoofd van de curator. In twee nachtschilderijtjes van Mercuru's overleden vriend Leon Adriaans zie je de maan, veel duisternis en een zwarte boom. Geen zee. „Toch is er iets in mij dat zegt: dat moet erbij.” Van een vrouwenportret uit 1928 van Gustave De Smet weet Mercuru zeker dat het met de zee te maken heeft. Het patroon in haar jurk lijkt op golven met schuimkoppen, haar blote bovenlijf op een warme hemel boven de horizon. „Dat is voor mij genoeg. Anders wordt het zo nadrukkelijk. Dan kom je bij Mesdag en andere echte zeeschilders. Het gaat mij om kunst die een *gevoel* van zee oproept.”

Met *Eb & Vloed* neemt Mercuru (1940) afscheid van 'zijn' Museum Belvédère. In de jaren zeventig en tachtig was hij directeur van Museum 't Coopmanshûs in Franeker en conservator in het Fries Museum in Leeuwarden. Later had hij een kunsthandel en -uitgeverij in Gersloot. En al die tijd bleef hij plannen smeden voor een eigen museum. Een aantal van die plannen werd om financiële, politieke of milieutechnische redenen weer verworpen, maar in november 2004 opende koningin Beatrix dan toch Museum Belvédère. Mercuru zelf werd de eerste directeur. Het inmiddels voor zijn architectuur bekende gebouw ligt in de weilanden van landschapspark Oranjewoud bij Heerenveen. Niet ver van de Woudsterweg, een landweg met een bomenrij erlangs die in de jaren tien van de vorige eeuw vaak is vastgelegd door de Heerenveense schilder Jan Mankes (1889-1920), van wie het museum werk in de collectie heeft.

In de vaste opstelling hangen vooral schilderijen uit drie min of meer particuliere verzamelingen. De meeste bruiklenen komen uit Mercuru's eigen collectie. Dat maakt het Museum Belvédère tot een ongewoon persoonlijk muse-

Theo van Rysselberghe: 'Duinen in Cadzand' (1893, olieverf op doek, 55 x 75 cm). In bruikleen bij Belvédère van Haags Gemeentemuseum

um. Mercuru heeft er bijegebracht wat hij zelf mooi vond.

Zijn afscheidstentoonstelling is op dezelfde manier samengesteld als zijn verzameling: op het gevoel. Persoonlijke affiniteit was het belangrijkste criterium.

Volgens zijn opvolger Han Steenbruggen, directeur sinds 1 mei 2008 en eerder 12 jaar conservator bij het Groninger Museum, komt er vanuit de kunsthistorische wereld nogal eens kritiek. Er zou te weinig samenhang zijn in Belvédère. „Vooral kunsthistorici uit de theoretische hoek vinden dat hier te veel verschillends door elkaar hangt. Geometrisch abstract naast figuratief, Fries naast internationaal. Maar volgens mij is er een herkenbare visie. Nu Thom vertrekt, zie ik wel de noodzaak om die visie te duiden.”

Om te beginnen, stelt Steenbruggen, is er een voorkeur voor schilderkunst boven andere kunstvormen, en nog preciezer voor een bepaald soort schilderkunst. Er is weinig onstuimig, expressief werk. Objectieve, bijna fotografische figuratie ontbreekt ook. Wat er wel is, laat zich omschrijven in termen als ingetogenheid, gevoeligheid en verstillig.

Han Steenbruggen (links) en Thom Mercuru Foto Sake Elzinga

Daarbij heeft het museum een speciale belangstelling voor Einzelgangers en autodidacten met een hoogstpersoonlijke, vaak wat

naïeve manier van stileren. „De zachtere, beschouwelijke kunstenaarstypen”, noemt Steenbruggen ze.

Plannen Belvédère

De komende jaren wil Han Steenbruggen zowel tentoonstellingen maken die aansluiten bij de vaste collectie als „er af en toe even tegenin gaan”. Gepland zijn de Friese schilders Boele Bregman en Tames Oud, maar ook exposities van wat onverwachte kunstenaars als Olphaert den Otter, de gebroeders Bram en Geer van de Velde en de graficus Ben Joosten.

Figuratief en abstract werk hangt door elkaar, „omdat er in wezen niet zo veel verschil is. Het meest abstracte schilderij kan toch heel landschappelijk gedacht zijn. Wat ik ook interessant vind, is dat het werk van Friese kunstenaars te zien is naast dat van vaak bekende Nederlandse en Vlaamse schilders. Andere musea willen de kwaliteit uit hun eigen regio nog wel eens veronachtzamen, of ze richten zich juist alleen op de plaatselijke kunst. Hier zie je hoe regionaal en landelijk zich tot elkaar verhouden.”

Thom Mercuru luistert aandachtig toe. Af en toe knikt hij. Natuurlijk is het moeilijk om afscheid te nemen, maar hij heeft alle vertrouwen in Steenbruggen. „Han maakt heus wel eens een tentoonstelling die ik nooit gemaakt zou hebben. Maar dat is toch heel gezond? Het moet een levendig museum zijn. Ik was de oprichter, maar nu staat het museum er en moet het niet aan mijn persoon blijven vastzitten. Of aan een andere directeur. Het kan best zijn dat Han over twee jaar weer ergens anders naartoe gaat, en dat hoeft geen ramp te zijn. Hoe goed hij ook is.”

Steenbruggen is van plan te blijven. Hij ergert zich aan directoren en conservatoren die al te snel van werkplek wisselen. „Je moet binding hebben met zo'n museum. De eerste keer dat ik hier kwam, voelde ik al meteen een soort verliefdheid. Die betrokkenheid is noodzakelijk. Je moet kunnen janken bij een schilderij uit je collectie.”

Eb & Vloed. Tot en met 7 maart in Museum Belvédère, Oranje Nassaulaan 12, Heerenveen. Inl: www.museumbelvedere.nl